

Сезона 2017/2018

БЕОГРАДСКА ФИЛХАРМОНИЈА

Циклус: Вода

Диригент: **Урош Лајовиц**

Солиста: **Албан Герхарт**, виолончело

Петак, 11. мај 2018. године

Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

www.bgf.rs

Програм:

Јан Сибелијус

Океаниде

Трајање: око 9 мин.

Бохуслав Мартину

Концерт за виолончело и оркестар бр. 1

I Allegro moderato

II Andante moderato

III Allegro

Трајање: око 27 мин.

Петар Иљич Чајковски

Лабудово језеро – одломци

Сцена

Валцер

Плес лабудова

Сцена

Мађарскио плес – Чардаш

Шпански плес

Наполитански плес

Мазурка

Трајање: око 25 мин.

Концертмајстор: Мирослав Павловић

Од тринаест симфонијских поема **Јана Сибелијуса** (1865–1957), писаних у доба заласка популарности овог романтичарског жанра, *Океаниде* (1913–14) су једино дело које није засновано на елементима из финске историје или фолклора. Уместо тога, композитор је црпео инспирацију из митологије античке Грчке и легенди о морским сиренама. Првобитно названо *Рондо таласа*, дело је намењено да музички представи покрет морских валова. Две теме се током композиције супротстављају и сукобљавају: скоковити и скерцозни усклици у флаутама, који представљају веселу игру сирена на површини воде, и потмули звук у најдубљим регистрима оркестра, који симболизује исконску и непредвидиву снагу океана. Ова два мотива ће се кроз музички ток дела надигравати све до тренутка који је у литератури описиван као *тачка фактурне, динамичке и хроматске засићености*, односно, кулминационог удара таласа о хрид. Иако дело обилује импресионистичким колористичким ефектима, попут издашних тремола у гудачком ансамблу, са истакнутом употребом две харфе и гlockеншпила, оно и даље садржи карактеристичну романтичарску чврстину форме и целовитост дела.

Бохуслав Мартину (1890–1959), композитор данас познат најпре на подручју Чешке Републике, свој живот провео је путујући на релацијама Чешка – Француска – Америка. Развој његовог стваралаштва умногоме је зависио од утицаја различитих композиторских праваца, са којима се упознао током својих путовања кроз неке од најзначајнијих музичких центара 20. века. Тако су у многим његовим раним делима доминантни елементи чешке романтичарске школе, а значајан преокрет збио се при његовој селидби у Француску у међуратном добу, када се по први пут сусрео са неокласицизмом И. Стравинског. Концерт за виолончело и оркестар бр. 1 представља једну од првих композиција написаних у овом периоду, када је Мартину у свом композиторском писму настојао да помири наслеђе романтизма са неокласичним изразом. Дело је инспирисано барокном формом концерта грoса, по моделу који су поставили А. Корели и Г. Хендл, чије је композиције Мартину интензивно проучавао током година у којима је Концерт настајао. Тако је прва верзија дела из 1930. године написана за солисту и камерни оркестар, а тек су касније прераде дела, из 1939. и 1955. године (која ће вечерас бити изведена) трансформисале овај концерт у велику композицију за симфонијски оркестар, како је данас и најбоље знана. Одсечност и објективност оркестарског парта супротставља се наглашено експресивном и лирском, а истовремено и романтичарски виртуозном *језику* виолончела. Како композиција протиче, два на почетку изражено контрастна начина изражавања, почињу да се прожимају и спајају, што врхунац достиже у финалном ставу, интензивном и енергичном дијалогу солисте и ансамбла.

Лабудово језеро (1876) први је од три балета-бајки **П. И. Чајковског** (1840–1893), у коме је композитор успео да преведе балет из домена фриволне забаве у озбиљну

уметничку форму, путем инкорпорирања драме у музички текст. С једне стране се угледајући на балетску музику свог француског савременика Л. Делиба, а са друге на оперско стваралаштво (а нарочито технику лајтмотива) Р. Вагнера, Чајковски у овом делу по први пут додељује протагонистима драме њихове засебне теме које ће се мењати у складу са драмским током, а оркестарски парт престаје да третира као пратећу плесну музику, већ са пуном слободом истражује богатство боја и распон симфонијског оркестра. Музика која је настала у овом процесу, оцењена је као прекомпликована за плес, те је неко време већи успех уживала на концертним подијумима пре него на позоришној сцени. Ипак, Чајковски је и остао веран одређеним правилима балетског жанра; ради извођача очувао је традиционалну конструкцију балета као низа кратких плесних нумера. Избор од осам нумера за вечерашњи концерт садржи и свечани, аристократски *бели балет* у првој сцени, у којој се може чути чувена тема белог лабуда у деоници обое, али и неколико карактерних игара снажног локалног колорита: полетан чардаш, шпанска игра обележена особеним звуком кастањета, и напoлитански плес, у коме преовлађује мелодија налик канцони у деоници трубе.

Тиса Јукић*

*У сезони 2017-18, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.